

STÆNDERSAMFUNDET

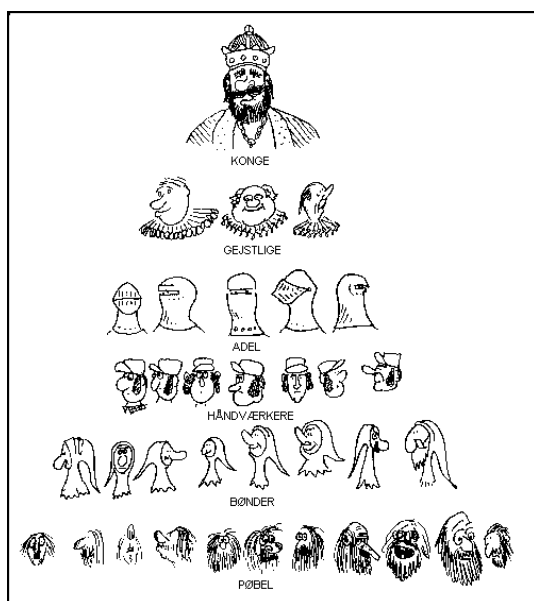
4 SLAGS MENNESKER

Danmark har siden 1300 tallet og frem til nu – år 1534 - været et såkaldt *Stændersamfund*. Ordet er flertal af *stand*, og er en betegnelse for en bestemt samfundsgruppe. Man kan fx sige, at man kommer fra *bondestanden*. Det betyder, at man selv og ens slægt er bønder.

Der er 4 stænder i Danmark.

- Kirken
- Adelen
- Borgere
- Bønderne

Over dem alle har vi *Kongen*. Han er i princippet landets øverste leder. (Problemet er blot, at landet ikke har nogen konge i øjeblikket. Det er i

Samfundet var bygget op som en pyramide med kongen i toppen

stedet *rigsrådet*, der regerer)

Allernederst i hierarkiet findes tiggere, tjenestefolk, natmænd og andre. De er så usle, at de ikke engang har deres egen stand.

KIRKEN

I den stand findes alle den katolske kirkes folk. De mægtigste og mest magtfulde er biskopperne. Under dem kommer lederne af landets mange magtfulde og rige klostre, abbederne og abbedisserne.

En præst og en astronom diskuterer hvordan himmelrummet er bygget op

Men gejstligheden er også de mange almindelige præster, munke og nonner, der er spredt rundt i landet. Kirken er privilegeret på mange måder.

Den skal ikke betale skat til kongen. Den ejer 30-40% af al landbrugsjorden samt mange bygninger og andre rigdomme. Endelig deltager biskopperne i det magtfulde *rigsråd*.

Mange mener, at kirken udnytter de fattige. Men det er mest biskopperne og de andre ledere, man er utilfredse med. Mange præster, munke og nonner er uundværlige i samfundet. De gør et stort stykke arbejde for de syge og fattige, og holder med bibellæsninger og religiøse ritualer de onde magter på afstand.

Der er i øjeblikket splittelses-tendenser i kirken. Nogle præster, med Hans Tavsens i spidsen, går ind for en ny form for kirke. Inspirationen er den tyske Martin Luther. Hele Viborg-området er fx blevet luthersk, og lutherdommen breder sig overalt. Dog sidder biskopperne stadig sikkert på magten. Stygge Krumpen fra Nordjylland er en af de mest magtfulde biskopper.

ADELEN

Ridderturnering. Jomfruerne ser beundrende til

Adelen er navnet på de familier i Danmark, der er af "adelig slægt". Hvordan en slægt bliver adelig, er der ingen klare retningslinjer for. Det er en status, som er opnået gennem

historien. Allerede i vikingetiden fandtes der stormænd. Og det er disse rige og magtfulde familier, der gennem århundreder har udviklet sig til "Adels-standen".

En munk, en adelsmand og en bonde – 3 forskellige stænder

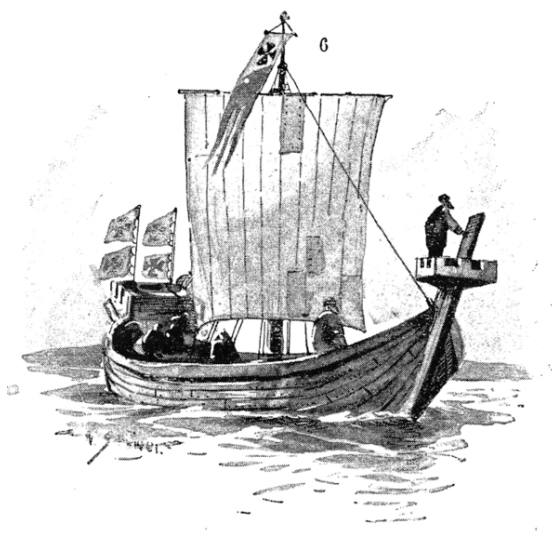
De allerrigeste og fineste kaldes *højadelen*. De ejer enorme landområder og andre rigdomme. De har fx mange fæstebønder under sig. Højadelen sidder sammen med kirkens ledere i *rigsrådet*, som har stor politisk magt. Landets rigeste mand er i øjeblikket *Mogens Gøye*, som har indkaldt til dette møde. Han har over 1500 fæstebønder under sig, og han fungerer i øjeblikket nærmest som en slags statsminister i landet. De mindre velhavende og fine adelsslægter kaldes *lavadelen*. Der er hård kamp om at sikre sin slægt rigdom og indflydelse. Bl.a. gælder det om at få sin børn gift så "fint" som muligt. Men rigdom kan også opnås ved at presse sine fæstebønder.

Adelen har pligt til at beskytte landet. De skal selv stille som riddere og medbringe et antal soldater, hvis kongen mener, at landet er i fare.

BORGERNE

Borgerne er en betegnelse for de mennesker, der bor i byerne. Det er en ret ny befolkningsgruppe, eftersom det først er i de sidste par hundrede år, der for alvor er kommet byer i Danmark.

De øverste og rigeste i borgerstanden er *købmændene*. Herunder kommer håndværksmestrene og de menige håndværkere, samt forskellige handlende. Borgerne udgør omkring 10 -15 % af befolkningen i Danmark. Så næst efter bønderne er de faktisk den største befolkningsgruppe. De har dog ikke de fordele, som adelen og kirken har. De slipper fx ikke for at betale skat, og de er ikke repræsenteret i rigsrådet.

De rigeste borgere var købmændene.

Borgerne er tættere knyttet til kongen end til adelen. I det hele taget bryder borger-standen sig ikke meget om adels-standen. Borgerne mener, at de burde have meget større indflydelse, end de har nu. Derfor er borgerne meget utilfreds med den nuværende situation, hvor landet ingen konge har, og det er rigsrådet der bestemmer.

BØNDERNE:

De fleste danskere er bønder. Og det er bønderne der sørger for, at resten af befolkningen har brød, kartofler og kød. Så bønder er på flere måder den vigtigste stand. De har dog ingen politisk indflydelse. Og både adelen og kirken udnytter ofte deres fæstebønder groft. En fæstebonde lejer sin gård og sin jord af herremanden eller biskoppen.

Bønder der afleverer afgift til herremanden

Bønderne bor som regel i landsbyer. I landsbyerne hjælper man hinanden, og mødes til *Grandestævner* for at drøfte forskellige problemer. Også blandt bønderne er der dog

forskelle på, hvor meget man har at sige. Også her er det rigdommen, der er afgørende. En gårdmand har fx større indflydelse end en husmand.

Bønderne har historisk set ofte henvendt sig til kongen, når de synes at adelen eller kirken behandlede dem for groft.

Kongen havde mulighed for at få herremanden

Bønder der klager deres nød til kongen

eller biskoppen til at overholde de love og bestemmelser, som var indført for at beskytte bønderne. Derfor er mange bønder utrygge og vrede over, at det nu er rigsrådet der styrer landet.

RIGSRÅDET

En forsamling af landets biskopper og mægtigste adelsmænd. Rigsrådet vælger kongen, og de har stor indflydelse på lovgivningen. Der er ofte magtkamp mellem rigsrådet og kongen.

KONGEN

Kongen skal vælges af rigsrådet. Og rigsrådet stiller krav til kongen, for at ville støtte ham. Ofte får de kongen til at underskrive en *håndfæstning* - en slags aftale, hvor kongen lover hvad han vil gøre, og hvad han ikke vil blande sig i. En håndfæstning kan være meget detaljeret, således at kongen faktisk ikke kan bestemme ret meget selv.